

Το στοίχημα υπέρ του λόγου

Πρόγραμμα για μια διανοητική αντίσταση

Pierre Bourdieu

Τα Σύγχρονα Θέματα, η γνωστή ελληνική επιθεώρηση, θα φιλοξενούν εφεξής τη διεθνή επιθεώρηση βιβλίου *Liber*, η οποία εκδίδεται εδώ και αρκετά χρόνια σε μια δεκάδα γλωσσών και χωρών της Ευρώπης, χάρις στην σταθερή προσπάθεια ατόμων και θεσμών αφοσιωμένων στην υπόθεση του διανοητικού διεθνισμού.

Θεωρήσαμε και θεωρούμε το εγχείρημα αυτό αναγκαίο, καθ' ότι τόσο οι παραγωγοί του πολιτισμού, όσο και τα πολιτισμικά προϊόντα υπόκεινται ακόμα και σήμερα, περισσότερο απ' ότι συνήθως πιστεύεται, στους περιορισμούς που συνεπάγονται οι εθνικές απομονώσεις, και καθ' ότι υφίστανται αόρατα σύνορα, εγγεγραμμένα στους θεσμούς που είναι επιφορτισμένοι με την παραγωγή και τη διακίνηση των πολιτισμικών αγαθών – πανεπιστήμια, επιθεωρήσεις, εκδοτικοί οίκοι κ.λπ. – όπως επίσης στο μυαλό των ανθρώπων, υπό την μορφήν ακαδημαϊκών ταξινομήσεων, διανοητικών συνηθειών ή ρητορικών και υφολογικών παραδόσεων. Επίσης, όπως φαίνεται καθαρά στην περίπτωση του κινηματογράφου αλλά και του θεάτρου και της λογοτεχνίας, οι μηχανισμοί και οι θεσμοί που ελέγχουν την διακίνηση σε διεθνές επίπεδο, είναι ριζωμένοι στις οικονομικές δυνάμεις και συμφέροντα, έτσι ώστε αυτό που συχνά χαιρετίζεται ως φαινόμενο μιας, κατ' επίφασιν οικουμενικής, «παγκοσμιοποίησης», δεν είναι τις περισσότερες φορές παρά μια από τις λιγότερο ευδιάκριτες επενέργειες του ιμπεριαλισμού.

Εξάλλου, η κατάρρευση χιλιαστικών ψευδαισθήσεων, φαινομενικά έλλογων ή ορθολογικών, όπως εκείνες που επί μακρόν καλλιεργούσαν καθεστώτα και κόμματα που χαρακτηρίζονταν ως κομμουνιστικά, άφησε ένα πελώριο κενό μέσα στο οποίο συνωθούνται όλες οι μορφές του σκοταδισμού – ανορθολογικοί μηδενισμοί, θρησκευτικοί ολοκληρωτισμοί, εθνικιστικές παλινρθώσεις, πολιτικοί καιροσκοπισμοί. Αυτό σημαίνει, ότι τα καθήκοντα που σε άλλες εποχές είχαν επωμιστεί οι υπέρμαχοι του Διαφωτισμού, επιβάλλεται σήμερα περισσότερο παρά ποτέ να αναληφθούν από όλους εκείνους που δεν έχουν παραιτηθεί από το λειτούργημα του διανοουμένου. Αλλά η προγραμματική ενασχόληση με την αντίσταση και την πολιτισμική ανασυγκρότηση που θα πρέπει να αναλάβουν από κοινού καλλιτέχνες, σιγγραφείς και λόγιοι, πέρα από τα όρια που χωρίζουν πειθαρχίες και έθνη, πρέπει να θεμελιωθεί πάνω σε μια συγκροτημένη κριτική όλων των ψευδαισθήσεων που οι προκάτοχοί τους παρήγαγαν και διέδωσαν, τόσο αναφορικά προς τον κόσμο, όσο και αναφορικά προς την αποστολή και τις εξουσίες τους. Ένας τέτοιος ρεαλισμός, που δεν έχει τίποτα το κοινό με έναν απομαγευμένο κυνισμό, είναι το μόνο δυνατό θεμέλιο του έλλογου ουτοπισμού που αρμόζει στη σημερινή εποχή της σίγχυσης αλλά και της ελευθερίας, εποχή από την οποία η ιστορία διέγραψε τα μυθικά παρελθόντα και τα απάτηλά μέλλοντα.

Οι πανωλεθρίες του λόγου που σημάδεψαν τον εκπνέοντα αιώνα – οι οποίες δεν είναι δυνατόν να αποδοθούν όλες σε ορθολογικούς φανατισμούς, όπως ενίοτε υποστηρίζεται προκειμένου να δικαιολογηθεί ο ανορθολογικός αναχωρητισμός – επιτάσσουν, περισσότερο παρά ποτέ, να στοιχηματίσουμε υπέρ του λόγου, στοίχημα που είναι αναμφισβήτητα περισσότερο παρακινδυνευμένο παρά ποτέ.

Πολιτισμικές ταυτότητες / πολιτικές διακρίσεις

εικόνες από την Ευρώπη μετά το '89

Τα Σύγχρονα Θέματα εγκαινιάζουν στο παρόν τεύχος την αμοιβαία συνεργασία τους με την ευρωπαϊκή επιθεώρηση βιβλίων και ιδεών *Liber* που εκδίδεται στο Παρίσι υπό την διεύθυνση του Pierre Bourdieu. Η *Liber* εκδίδεται ήδη, εκτός από τη Γαλλία, στη Γερμανία, στη Βουλγαρία, στη Σουηδία, στην Ουγγαρία, στην Τσεχία, στη Ρουμανία, και στην Ιταλία. Αρχικά, το 1989, είχε ενταχθεί στις εφημερίδες *Le Monde*, *Times Literary Supplement*, *El Pais*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* και *L'Indice*, ενώ σήμερα εκδίδεται ως ένθετο στο πλαίσιο επιθεωρήσεων και-

νωνικο-ιστορικών και πολιτικών επιστημών.

Η συνεργασία μεταξύ της *Liber* και των Συγχρόνων Θεμάτων θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί εάν το Γαλλικό Ινστιτούτο και ειδικότερα το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης, υπό τη διεύθυνση της Catherine Velissaris, δεν είχε αποφασίσει να συνδράμει αποφασιστικά. Η σύστοιχη απόφαση του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού να επιδοτήσει τη μεταφραστική ροή κειμένων από τα ελληνικά στα γαλλικά, εξασφαλίζει το αμφίδρομο του εγχειρήματος. Σημειώνουμε ότι για την επίτευξη της συνεργασίας μεταξύ των δύο επιθεωρήσεων, ανεκτίμητη υπήρξε η συμβολή του Νίκου Παναγιωτόπουλου. Την τελική επεξεργασία των μεταφρασμένων κειμένων της *Liber* είχε ο Γρηγόρης Ανασιάδης.